

A személyiségi jog magánjogi oltalma. A személyiségi jog elismerése, úgy látszik, még mindig sok akadállyal küzködik és bírói gyakorlatunk szinte érthetetlenül zárkózik el a jogirodalomban, külföldi törvényhozásban és a magyar kodifikációs előmunkálatokban teljes tisztasággal kiképzett joghelyek következei elől. A legujabb ilyen példát szolgáltatja a Kuria P. III. 5838/1926. sz. határozata.

Az ügy tényállása igen egyszerű. A házasság a nő vétkesége alapján jogerősen felbontott. A nő a bontóperi ítélet után is volt férje nevét viselte. A volt férj keresettel fordult a bírósághoz „névviseléstől való eltiltás” iránt. Mindkét alsófoku bíróság a keresetnek helyt adott. A Kuria hivatalból észleli a pergátló kifogást, az alsófoku ítéleteket hatályon kívül helyezi, a pert megszünteti. Indok: A házassági törvény 94. §-a értelmében a vétkes nő volt férje nevét nem viselheti; aki e tilalom ellenére jár el, az anyakönyvi törvény 83. § szakaszába ütköző kihágást követ el, csak a járásbíró mint büntető bíróság hatáskörébe van utalva és „ennélfogva a polgári hatóságoknak ilyen ügyekben való eljárása teljesen ki van zárva”.

Az „ennélfogva” határozottságát nem értjük és helyeselni semmiképp se tudjuk. Nincs semmi kényszerítő ok arra, hogy amiért valamely cselekmény büntetőjogi vonatkozásában a büntetőbíró hatásköréhez utaltatott, ugyanezen cselekmény magánjogi vonatkozásai ne volnának a polgári bíróság elé vihetőek. Amikor a törvényhozás egy cselekményt bűncselekménynek minősít és a büntetőbíró elé utal, egyáltalán nem állít fel oly szabályt, hogy e cselekmény magánjogi konzekvenciái a polgári bíróság hatásköréből kivétettek volna. Az „ennélfogva” logikája odajuttathat, hogy gyilkosság, testisértés vagy bármily bűncselekmény által okozott kár sem volna követelhető a polgári bíróság előtt.

Ismételten örömmel szögezzük le azt a szemmel látható jogfejlést, hogy a Kuria tudatosan ülteti át a javaslat rendelkezéseit az élő jogba. Javaslatunk különféle szövegei — az első Tervezettől kezdve — teljes határozottsággal a személyiségi jog magánjogi oltalmának megóvása mellett foglaltak állást. Legszívesebben beiktatnók az I. Tervezet vonatkozó indokolásának egész fejezetét, amelyre felhívjuk a figyelmet. A Kuria ezuttal, sajnos, tartotta magát a régi gyakorlathoz, noha az alsófoku bíróságok érdemben akadálytalanul belebocsátkoztak az ügy tárgyalásába.

Hogy a büntetőjogi oltalom mellett a külön magánjogi oltalomnak megvan az elméleti és gyakorlati jogosultsága, csak utalhatunk a Tervezet felhozott indokolására.

Sajnáljuk, hogy a Kuria az alkalmat nem használta fel arra, hogy egy érett és tisztult jogi gyakorlatot elismerjen.

B. S.

Az új kárkamatkérdéshez. A „Polgári Jog” 6. számában dr. Varrnai István tollából megjelent egy rövid értekezés, mely az új kárkamatrendelettel foglalkozik.

Az abban kifejtettekkel s a hasonló felfogást valló bírói ítéletekkel szemben legyen szabad pár sorban kifejtennem a magam homlokegyenest ellenkező véleményét:

Nézetem szerint az a felfogás, mely szerint az 1923 : XXXIX. t.-c., mely a koronaérték csökkenéséből keletkezett kár megtérítését célozza, „nem indokolt”, „célját tévesztette”, meg nem állhat, még pedig úgy

általános elvi okokból, mint a konkrét esetekre alkalmazott jogi következtetések miatt.

A törvény ugyanis sehol sem említi szövegében azt, hogy csupán a koronaromlás tartamára hozatott s hatályossága annak tartamáig terjed. Azok, akik a koronaromlás megszűnésével a törvény hatályosságának megszűntét hirdetik, kiindulnak az indokolásból.

Ámde, ha az indokolás a törvény magyarázásánál szerepet is játszik, oly szoros összefüggésben még sem lehet a törvénnyel, hogy pusztán annak alapján hatályos törvényeket megszüntenek jelenthessenek ki oly szervek, melyek törvényalkotásra feljogosítva nincsenek. A törvény a jogszerű meghozatal által önálló létet nyer, függetlenül az indokolástól, sőt a törvényhozást annak meghozatalánál vezetett szándékától. Azt mindaddig, míg a törvényhozó hatalom új, ellenkező jogszabályt nem alkot, alkalmazni kell. A jogbiztonságra nagyon veszedelmesnek tartom azt a tant, mely valamely törvény hatályban létét az indokolás tartalmától teszi függővé.

De, tegyük fel, hogy ez a felfogás jogászilag megáll. Ez esetben azonban nem szabad megállni az indokolás egy részénél, de a törvényhozó szándékának vizsgálatánál az indokolást, mint egészet kell áttanulmányoznunk. Már pedig az indokolás nemcsak koronaromlásról beszél, de kiterjeszkedik az általános gazdasági életre s ily szavakkal okolja meg a kárkamatot: „De nem áll ma már az a másik törvényhozói alapgondolat sem, hogy a készpénz reális elhelyezése rendszerint nem történik évi 5%-nál magasabb nyereséget biztosító módon, mert a már szokásos buzabetéteken, valamint az értékpapírok vásárlásán felül bármely árunak megvásárlása, — csak a házsisükségletnek előre hosszabb időre fedezése is, — 5%-ot messze meghaladó nyereséget biztosít.”

Világos tehát, hogy a törvényhozás nemcsak a koronaromlást, de az általános gazdasági helyzetet is mérlegelve hozta meg az ugynevezett kárkamatotörvényt a kihirdetéstől számított két évi időtartamra (9. szakasz második bekezdés), még pedig a kárkamat nagyságának megállapítását a közgazdasági helyzetet ismerő M. Kir. Miniszteriumra bízva.

A vitatott jogi felfogás másik tévedése szerintem az, hogy úgy fogja fel a helyzetet, mintha a fenti törvény meghozatala óta semmi törvényes intézkedés nem történt volna s az 1923 : XXXIX. t.-c. a törvényhozó intézkedése hiányában elavult volna s a régi kamattörvények érvénye — a koronaromlás megállása következtében is — automaticæ feléledt volna.

Ámde az 1923 : XXXIX. t.-c. hatálya két év múlva automaticæ megszűnt volna, — ha a törvényhozás meg nem hozta volna az 1925. évi XXXVII. t.-c.-et, mely a fenti törvény hatályosságát feltétel nélkül meghosszabbítja a törvényhozás további rendelkezéséig. Ez a törvény 1925. december 15-én hirdettetett ki, tehát oly időben, amikor koronaromlásról szó nem lehetett, ez tehát ezen okból el nem avulhatott, indokát el nem veszthette.

A törvény indokolása megmondja, hogy miért kellett az 1923. évi XXXIX. t.-c.-et meghosszabbítani. Az ok a következő volt: „A jelenlegi közgazdasági helyzet, különösen a hitelszerzés ismeretes nehézségei még ma sem engedik meg a régi kamattételekhez való visszatérítést és a pénztartozás késedelmes teljesítése a mostani hitelviszonyok között is olyan hátránnyal sújtaná a hitelezőt, amelyért a törvényes késedelmi kamat kellő kárpótlást nem nyújtana. Ezért addig is, amíg a változott viszonyoknak megfelelő kamattörvény megalkotható nem lesz, indokolt az 1923 : XXXIX. t.-c. hatályát meghosszabbítani.”

Ennélfogva az az elmélet, mely az 1923 : XXXIX. t.-c. indokolásából akarja a kárkamatot megszüntetni, szerintem teljesen alapját veszítette, mert az újabb törvény, a régi meghozatala idején fennállótól semmiben sem különböző gazdasági helyzetben új indokolással azt teljes egészében fenntartaná. Sőt tovább megy: expressis verbis kimondja, hogy nem

akar visszatérni az 1923 : XXXIX. t.-c.-et ellenkező törvényekhez, a kamatkérdést újra akarja szabályozni, annak megtörténtéig pedig fenntartja az 1923 : XXXIX. t.-c. szerint fennálló jogállapotot.

A törvény lehet jó vagy rossz, a gazdasági helyzetnek megfelelő, vagy azt figyelmen kívül hagyó, de addig, míg az hatályban van, alkalmazandó. Már pedig kimutattuk, hogy a jelenlegi helyzetben a 4960/1927. rendelet oly törvényen alapszik, melyet nem létezőnek tekinteni nem lehet s így annak, hogy a régi kamattörvényekhez visszatérjünk, jogi megokoltsága nincs. Hogy az intézkedés megfelel-e a gazdasági élet kívánalmainak ? a törvény alkalmazásakor azt kutatni nem lehet.

Az én véleményem az, hogy a kárkamat mérve megokolt, mert hiszen 5%-ért kölcsönt felvenni a mai világban igazán nem lehet, másrészt pedig javuló hiteléletünket romba dönti az, ha az adós abban a helyzetben van, hogy jó üzlet neki tartozását nem kiegyenlíteni. Ámde másnak sincs ellentétes véleménye. Ez azonban de lege ferenda-kérdés. De lege lata a kárkamat megítélését megtagadni tételes törvényeink intézkedése következtében nem lehet.

Dr. Rakovszky Menyhért.

A csődtömeggondnok szegényjoga. A csődtömeggondnokok igen gyakran vannak abban a helyzetben, hogy mint felperesek aktív pereket kénytelenek folyamatba tenni oly esetben is, midőn a csődvagyonból még a készkiadásokra sincsen fedezet.

Igen sok esetben előfordul ugyanis, hogy a követeléseken kívül más csődvagyon nincsen, ughogy ilyenkor a tömeggondnok a tetemes bélyegköltséget és ítéleti illetéket a sajátjából előlegezni s ha a per elveszett vagy a követelés nem hajtható be, akkor azt a sajátjából végleg is megfizetni tartozik.

A bíróságok joggyakorlata ezen kérdésben nagyon is divergáló. Egyik bíróság megadja, a másik pedig nem engedélyezi a tömeggondnoknak a szegényjogon való perlés jogkedvezményét.

Igy a budapesti Tábla VII. P. 4305/1926. sz. határozata megadta a tömeggondnoknak a szegényjogot, míg pl. a budapesti kir. Törvényszék 22. Pf. 14036—3/1926. sz. végzésével nem adta meg a szegényjogon való perlésnek a jogkedvezményét a tömeggondnok részére.

Akik nem adják meg a szegényjogot, rendszeren azzal érvelnek, hogy ha nincs vagyon, akkor a csőd beszüntetendő. Ez azonban tévedés, mert ha a követelésen kívül nincs más csődvagyon, de követelés van, akkor nem lehet azt mondani, hogy egyáltalában nincsen csődvagyon.

Ilyen esetben és ilyen magyarázattal nemcsak a tömeggondnoknak, de senkinek sem lehetne megadni a szegényjogon való perelhetés jogkedvezményét, mert a szegényjogon perelőknek vagyonuk nincsen, csak követelésre gondolják magukat jogosultsággal bírónak. Már pedig, akinek vagyona nincsen, de követelése van, annak meg kell adni a szegényjogot.

Akik megtagadják a tömeggondnoktól a szegényjogot, azt is szokták érvelni felhozni, hogy a tömeggondnokság elvállalásakor a tömeggondnoknak szabad választási joga volt a tekintetben, hogy elvállalja-e a tömeggondnokságot és különben is az eljárás költségei tekintetében biztosíthatja magát.

Ez egyik sem komoly érv.

A tömeggondnokság visszautasítása rossz vért szül a bíróságnál. Az eljárási költségeket sem lehet mindig biztosítani, mert ha hivatalból nyitják meg a csődöt, ami nem sikerült kényszerűesség után rendszerint bekövetkezik, ekkor nincs az a csődöt kérő hitelező, akitől az eljárási költséget előre kérni lehetne.